

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Герасименко Інни Володимирівни на тему «Методика використання технологій дистанційного навчання в підготовці бакалаврів комп'ютерних наук», представлену на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.10 – інформаційно-комунікаційні технології в освіті

Інформаційно-комунікаційні технології за останні декілька років суттєво змінили освіту у провідних країнах світу. З'явилися нові педагогічні підходи (наприклад, коннективізм), масові відкриті дистанційні курси, у яких безкоштовно навчаються сотні тисяч осіб. Практично не можна уявити навчальний процес без соціальних сервісів. Серед сучасних підходів до навчання провідне місце займає дистанційне навчання.

У науково-методичній літературі немає однозначного визначення терміну «дистанційне навчання». Дистанційне навчання в сучасному тлумаченні виникло відносно недавно і саме завдяки цій новизні орієнтується на кращий методичний досвід, накопичений різними освітніми установами по всьому світу, на використання сучасних і високоефективних педагогічних технологій, що відповідають потребам сучасної освіти і суспільства в цілому.

Можна навести велику кількість визначень поняття «дистанційне навчання», що вказує на різноманіття підходів до його розуміння: традиційне дистанційне навчання, е-дистанційне навчання, гнучке дистанційне навчання та ін.

Специфіка дистанційного навчання викликала необхідність ввести в освітню практику навчальний термін «тьютор», «технології дистанційного навчання» та «методика використання технологій дистанційного навчання»

Тому тему дисертаційного дослідження «Методика використання технологій дистанційного навчання в підготовці бакалаврів комп'ютерних наук» є актуальною з двох поглядів: як підвищення якості підготовки спеціалістів з інформаційних технологій, де рівень підготовки фахівців традиційно був сильний і його треба підтримувати, та розробка методів використання технологій дистанційного навчання, адаптованого до використання у вищих навчальних закладах (ВНЗ) України.

Відповідно до теми *об'єктом дисертаційного дослідження* обрано процес навчання студентів напряму підготовки 6.050101 – комп'ютерні науки у ВНЗ з використанням технологій дистанційного навчання, *предметом* – методику використання технологій дистанційного навчання в підготовці бакалаврів комп'ютерних наук у ВНЗ, а поставлена *мета* передбачає теоретичне обґрунтування та розробку методики використання технологій дистанційного навчання в підготовці бакалаврів комп'ютерних наук.

Основні наукові положення дисертації і концепція дослідження досить повно обґрунтовані та побудовані на сучасних психолого-педагогічних та методичних уявленнях про процес навчання на комп'ютерних спеціальностях у ВНЗ.

Дисертація містить вступ, чотири розділи, основні висновки і результати, 14 додатків. Повний обсяг дисертації 302 сторінки, з яких 233 сторінки основного тексту. Бібліографія дисертації включає 280 найменувань (з них 118 найменувань іноземними мовами).

У вступі сформульовано проблему дослідження, обґрунтовано актуальність теми, показано зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження; розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів; показано особистий внесок автора у працях, опублікованих у співавторстві;

охарактеризовано апробацію і впровадження, отриманих у ході дослідження, результатів.

У першому розділі «Теоретичні основи застосування технологій дистанційного навчання у вищій школі» проаналізовано сучасний стан дистанційного навчання у вищій школі України, розглянуто дидактичні основи дистанційного навчання, подано характеристику психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій дистанційного навчання (ТДН). Розглянуто сутність та основні принципи системного підходу до впровадження та використання ТДН, на основі цього підходу визначено головне завдання, стратегічну та тактичну мету впровадження ТДН у ВНЗ, основні компоненти системи підтримки дистанційного навчання (СПДН) ВНЗ і відповідні етапи створення і використання СПДН ВНЗ. Здійснено загальну характеристику і класифікацію СПДН, розглянуто їх типову структуру та місце в інформаційному освітньому середовищі ВНЗ, запропоновано модель освітнього середовища дистанційного навчання ВНЗ на основі СПДН.

У другому розділі дисертації «Особливості підготовки бакалаврів комп'ютерних наук з використанням технологій дистанційного навчання» викладено загальну методику дослідження проблеми; проаналізовано вітчизняні та зарубіжні освітньо-кваліфікаційні характеристики підготовки бакалаврів комп'ютерних наук, звернено увагу на специфіку використання ІКТ у підготовці бакалаврів комп'ютерних наук, яка полягає у тому, що ці технології, з однієї сторони, є об'єктом вивчення і основним інструментом майбутньої професійної діяльності та самоосвіти студентів, а з іншої – засобами навчання. Тому використання ТДН у процесі навчання майбутніх бакалаврів комп'ютерних наук повинно бути систематичним, науково-обґрунтованим і педагогічно виваженим.

У третьому розділі «Методика застосування технологій дистанційного навчання в підготовці бакалаврів комп'ютерних наук» визначено поняття методики використання ТДН та основні принципи її створення, описано характеристику її складових; розглянуто основні компоненти запропонованої

автором методики використання ТДН у підготовці майбутніх бакалаврів комп'ютерних наук; значна увага приділена методичним основам підготовки викладачів ВНЗ до роботи у СПДН і використання ТДН, методиці використання ТДН в електронних навчальних курсах, методиці використання ТДН у курсовому проектуванні та організації навчальних, виробничих і передвипускної практик, методиці використання ТДН у підготовці бакалаврів комп'ютерних наук до державної атестації.

У четвертому розділі «Організація, проведення та результати дослідно-експериментальної роботи» наведено основні етапи педагогічного експерименту, його завдання, зміст та результати, виконано статистичне опрацювання, аналіз та узагальнення результатів педагогічного експерименту.

Отже, у роботі показано, як викладач від традиційної форми навчання за підтримки засобів ІКТ може перейти до використання технологій дистанційного навчання.

Наукова новизна одержаних результатів у процесі дослідження визначається насамперед тим, що *вперше теоретично обґрунтовано* методику використання технологій дистанційного навчання в підготовці бакалаврів комп'ютерних науки у ВНЗ на основі засобів системи підтримки дистанційного навчання; *удосконалено* модель освітнього середовища дистанційного навчання ВНЗ на основі системи підтримки дистанційного навчання; класифікацію систем підтримки дистанційного навчання шляхом введення додаткових класифікаційних ознак; *уточнено* поняття «система підтримки дистанційного навчання», «електронний навчальний курс», «методика використання технологій дистанційного навчання»; етапи впровадження технологій дистанційного навчання в освітній процес ВНЗ; основні етапи створення електронного навчального курсу (ЕНК), його структуру та атестаційні вимоги до нього на рівні ВНЗ.

Ця структура реалізована у вигляді шаблону в системі Moodle і може використовуватися як прототип для розгортання системи підтримки дистанційного навчання конкретного ВНЗ.

У середовищі системи підтримки дистанційного навчання створено загальну структуру електронного навчального курсу, що складається з таких блоків:

- загальні відомості про курс;
- вхідний контроль з курсу;
- модуль 1;
-
- модуль N;
- розрахунково-графічна робота;
- підсумковий контроль;
- курсова робота (проект);
- контроль залишкових знань (ректорський контроль, комплексна

контрольна робота);

а також створено структуру елементів електронного навчального курсу:

- структура курсу,
- календарний план курсу,
- вхідний контроль з курсу,
- модуль курсу,
- структура забезпечення розрахунково-графічних робіт, курсових робіт

(проектів), підсумкового контролю та контролю залишкових знань.

Для модуля ЕНК, у свою чергу, було розроблено структуру організації навчання з модуля курсу, а також його структурних елементів:

- структура модуля курсу,
- календарний план модуля.

Система підтримки дистанційного навчання ЧДТУ, підтримує підходи соціального конструктивізму та має властивості системи управління контентом, які базуються на теорії та практиці розробки освітньо-наукових інформаційних порталів, що дозволяє використовувати її для організації моделі комбінованого, та мобільного навчання.

Практичне значення одержаних результатів визначається, насамперед, налаштуванням системи підтримки дистанційного навчання до потреб вищої школи; розробкою і впровадженням методики застосування технологій дистанційного навчання при підготовці фахівців з інформаційних технологій.

У дисертації з достатньою повнотою висвітлено проблеми, з якими автору довелось зустрітися в процесі дослідження, і розкрито шляхи їх подолання.

У ході дослідження дисертантом розв'язано всі поставлені завдання. В основному тексті дисертації та додатках до неї вичерпно відображено хід, зміст, опрацювання і наслідки проведеного педагогічного експерименту, наведено висновки за результатами кожного з його етапів. На особливу увагу заслуговують, підготовлені у співавторстві, два методичні посібники: «Використання системи електронного навчання Moodle для контролю і оцінювання навчальної діяльності студентів ВНЗ», «Система електронного навчання ВНЗ на базі Moodle» – та монографія «Інформаційно-аналітична система контролю і оцінювання навчальної діяльності студентів», які є складовою частиною методичного забезпечення системи підтримки дистанційного навчання, та дисциплін, що викладаються за допомогою цієї системи.

Достовірність та обґрунтованість висновків, отриманих у дисертаційному дослідженні, забезпечується методологічною обґрунтованістю методик дослідження, позитивними результатами експериментального навчання студентів, а також коректним опрацюванням теоретичних та емпіричних відомостей.

Матеріали дослідження мають самостійне значення і можуть бути використані для розробки та використання технологій дистанційного навчання, та електронних навчальних курсів не лише технічними, а й гуманітарними ВНЗ.

За матеріалами дослідження опубліковано 27 праць: 1 монографію; 2 методичних посібники; 5 статей у наукових фахових виданнях України серед них 2 – у виданнях, що включено до міжнародних науково метричних баз;

1 стаття у зарубіжному науковому виданні; 1 стаття у виданні, що включене до міжнародних наукометричних баз; 15 тез доповідей у матеріалах конференцій; 2 навчальні програми, у яких викладено ключові положення дисертації. Автореферат дисертації повністю відображає основні її положення.

У дисертації поставлені і розв'язані важливі завдання, всебічно проаналізовані одержані результати, сформульовані теоретично і практично значущі висновки і рекомендації.

Хід та результати дисертаційного дослідження неодноразово виголошувалися дисертантом та обговорювалися на заходах різного рівня; висловлені в ході обговорення та впровадження зауваження та пропозиції знайшли своє адекватне відображення в тексті дисертації та автореферату. Разом з тим слід зазначити наступне:

1. На ст. 22 дисертації автор зазначає: «Специфіка ДН викликала необхідність ввести в освітню практику навчальний термін «тьютор». Перед цим логічно було б вказати ці особливості (специфіку) дистанційного навчання.

2. У пункті 1.1.1. «Дидактичні основи дистанційного навчання» дисертант зазначає, що «сучасна дидактика досліджує закономірності та принципи навчання, шляхи активізації пізнавальної діяльності, розробляє методи, форми навчання, методикау навчання конкретних дисциплін, узагальнює та аналізує педагогічний досвід», а також ґрунтується на понятті дидактики як «як галузі педагогіки, що має свій предмет і сферу дослідження, вирішує чітко окреслене коло питань і оперує певним колом понять». Проте у цьому пункті визначає лише основні категорії дидактики вищої школи. Варто було б у п. 1.1.1. визначити закономірності та принципи навчання, окреслити шляхи активізації пізнавальної діяльності дистанційних студентів.

3. В тексті дисертації досить часто зустрічається поняття «функціональність», «функціональні характеристики», «функціональні можливості», «багатофункціональний комплекс» тощо, зокрема, останнє з яких використовується навіть при визначенні ключового поняття «система підтримки дистанційного навчання ВНЗ» (с. 28). Проте тлумачиться поняття

«функціональність» лише у якості *одного з основних критеріїв вибору засобів створення СПДН ВНЗ* (с. 66). Варто було б глибше дослідити трактування «функціональності» та похідних від нього понять, скориставшись останніми педагогічними дослідженнями, зокрема опублікованих в енциклопедичних вітчизняних виданнях.

4. На нашу думку, робота тільки б виграла, якби в запропонованій методиці застосування технологій дистанційного навчання в підготовці бакалаврів комп'ютерних наук (описана у розділі 3) відображалися дії тьютора, адже, як справедливо зазначає дисертант на с. 22 дисертації, «функції тьютора залежать від прийнятої в системі дистанційного навчання моделі навчання».

5. Варто було повніше розкрити організацію дослідно-експериментальної роботи: вибір експериментальних і контрольних груп, зрівнювання умов їх роботи, перевірка анкет, експертних матеріалів на надійність і валідність.

Вказані зауваження та побажання не зменшують теоретичну та практичну значимість дослідження та його високу оцінку в цілому. Результати дисертаційного дослідження можуть бути використані: для розгортання системи підтримки дистанційного навчання у ВНЗ; для впровадження технологій дистанційного навчання в освітній процес ВНЗ; для підвищення кваліфікації викладачів ВНЗ; для створення електронних навчальних курсів у системі Moodle.

На основі аналізу дисертації, автореферату і публікацій здобувача можна зробити мотивований **висновок** про те, що дисертація І. В. Герасименко «Методика використання технологій дистанційного навчання в підготовці бакалаврів комп'ютерних наук» є актуальним, самостійним і завершеним дослідженням, в якому отримані нові науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати, що в сукупності є суттєвими для розвитку теорії і практики використання технологій дистанційного навчання в освітньому процесі. Дисертація та автореферат відповідають вимогам пп. 13–16 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», а їх автор – І. В. Герасименко заслуговує на

присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю
13.00.10 – інформаційно-комунікаційні технології в освіті.

Офіційний опонент

кандидат педагогічних наук,
докторант відділу інформатизації
навчально-виховних закладів
Інституту інформаційних технологій
і засобів навчання НАПН України

К. Р. Колос